

daje pregled Strossmayerovih političkih stavova prema kojima je ravnao svoje djelovanje kako na vanjskom tako i na unutarnjem političkom planu.

Druga rubrika naslovljena *Prikazi i recenzije* donosi četiri teksta koji prikazuju recentna izdanja monografija i zbirki izvora uglavnom vezanih za povijest Slavonije: *Povijest petrijevačke župe* autora Stjepana Sršana, *Država ili ne. Ustroj Vojne krajine 1578. godine i hrvatsko-slavonski staleži u regionalnoj obrani i politici* Nataše Štefanec, *Laslovo od srednjega vijeka do kraja 18. stoljeća* Denisa Njarija te *Zapisnik političkih i gospodarskih odluka slobodnog i kraljevskog grada Osijeka za 1810. i 1811. godinu*. Posljednji prikaz nije nužno vezan za regiju, a radi se o najnovijem broju *Časopisa za suvremenu povijest*.

Unatoč raznovrsnosti tema, naglasak novog broja *Povijesnog zbornika* ipak je na problematici vezanoj uz regiju, stoga on ponajprije predstavlja doprinos u istraživanju povijesti Slavonije. No teme obrađene u ovom broju pokazatelj su kako relativno nedavno pokrenut znanstveni časopis, kojemu je ovo tek četvrta godina izlaza, može sadržavati kvalitetne i zanimljive radove koji nadilaze regionalne okvire.

Filip Novosel

Grada i prilozi za povijest Dalmacije, br. 24, Državni arhiv u Splitu – Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2012., 448 str.

Dvadeset i četvrti broj časopisa *Grada i prilozi za povijest Dalmacije* izašao je 2012. godine te sadrži abecednim redom posloženih četrnaest radova. Prilozi vremenski obuhvaćaju razdoblje od srednjeg vijeka do modernog doba, dok su tematski vezani uz prostor Dalmacije. Objavljeni članci doprinosu boljem poznavanju povijesnih prilika na prostoru Dalmacije te pomoć u radu istraživačima toga prostora.

»Opis Trogira i njegova teritorija s kraja XVI. stoljeća« (9-53) Dunje Babić prvi je članak ovoga broja. Autorica raščlanjuje rukopis anonimnog autora pisan talijanskim jezikom bez naslova koji se čuva u Kaptolskom arhivu u Splitu u fondu ostavštine povjesničara Ivana Lucića, u bilješkama za njegovo djelo *De Regno Dalmatiae et Croatiae, Indagationum libri V.*, broj 528. Sadrži opis Trogira, njegova teritorija i pojedinih spomenika, podatke o sustavu straža na tursko-mletačkoj granici koja je bila u neposrednoj blizini grada. Prema sadržaju, rukopis se može datirati u kraj 16. stoljeća. Prilog radu prijepis je rukopisa.

Sanja Buble istražuje prošlost Voštana, uslijed nedostatka drugih izvora, na temelju podataka austrijske katastarske izmjere provedene 1831. godine u radu »Voštane – čovjek i prostor početkom 19. stoljeća« (55-118). Paralelnim čitanjem katastarskih karata, upisnika čestica zemlje i upisnika čestica zgrada upoznaje elemente koji karakteriziraju kako prirodno okruženje tako i organizaciju prostora proizašlu iz načina života i privređivanja. Situaciju uoči prvih poslijeratnih općinskih izbora u Dalmaciji 1926. godine na primjeru sukoba Dušana Jankova, istaknutog gradskog komunista, i Ive Tartaglie, tadašnjeg gradonačelnika Splita, prikazuje Marijan Buljan u prilogu »Slobodna riječ za općinske izbore: sukob Tartaglia – Jankov« (119-155).

Lovorka Čoralić u članku »Banditi spediti nel' reggimento di Curzola – *Prognanici korčulanske komune (1589.-1600.): građa iz mletačkoga državnog arhiva*« (157-178) daje sažete napomene o spisu sa popisom prognanika s otoka i grada Korčule u razdoblju od 1589. do 1600., koji je pohranjen u Državnom arhivu u Mlecima u sklopu fonda Capi del Consiglio dei Dieci: Lettere di Rettori ai Capi. Na kraju rada objavljen je spis u cjelovitom prijepisu.

U prilogu »Ceremonijal splitskog nadbiskupa iz kraja XVII. stoljeća« (179-201) Arsen Duplančić objavljuje ceremonijal splitskog nadbiskupa sastavljen između 1862. i 1699. godine popraćen bilješkama s objašnjenjima.

Klara Klarić opisuje u članku »Stručno usavršavanje u radionicama za konzervaciju restauraciju papira u Nizozemskoj i Vatikanu« (203-208) iskustva iz radionica za konzervaciju i restauraciju papira održanih u Nizozemskoj i Vatikanu.

U radu »Rudarska poduzeća u Dalmaciji i njihova željeznička infrastruktura (1945. – 1953.)« (209-243) Siniša Lajnert na osnovi arhivske građe Hrvatskog državnog arhiva i Arhiva Jugoslavije piše o rudarskim poduzećima u Dalmaciji i njihovoj željezničkoj infrastrukturi u razdoblju od 1945. do 1953. godine. Autor ističe osnovne nedostatke željezničke infrastrukture rudarskih poduzeća ponajprije loše stanje, odnosno neispravnost koja se teško rješavala zbog nedostatka repromaterijala, te manjak prijevoznih sredstava, tračnica i radne snage.

Tijek Kninske operacije, kojom su završena vojna djelovanja na području Dalmacije u Drugome svjetskom ratu, i ratne zločine postrojbi 8. dalmatinskog korpusa i OZNE počinjene u studenome i prosincu 1944. godine rekonstruirao Blanka Matković u prilogu »Kninska operacija i ratni zločini 8. dalmatinskog korpusa« (245-293). Iako je Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava ustanovila određen broj grobišta na širem području Driša i Knina, autorica ukazuje na brojne izvore koji upućuju na postojanje dosad neotkrivenih masovnih grobnica na tom području.

Jadranka Neralić prati razvoj proučavanja, sakupljanja i istraživanja antičkih epigrafskih spomenika na latinskom jeziku od prve polovice 15. stoljeća do generacije velikih imena naše arheologije – Duje Rendića Miočevića, Mate Suića i Marina Zaninovića (»Povijesni izvori za antičku epigrafiju u Dalmaciji«, 295-332).

Na osnovi arhivske građe Stanko Piplović iznosi podatke o nekretninama Fundacije Martinis Marchi, koja je djelovala u sklopu Javne dobrotvornosti na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće u radu »Fundacije i zgrade obitelji Martinis Marchi u Splitu« (333-368). Prati tijek izgradnje zakloništa za siromašne te fundacije kao i njezin funkcionalni ustroj i arhitektonska rješenja kao dijela kulturnog naslijeđa grada Splita.

Ana Sedlar uspoređuje crtež Ivana Danila, koji prikazuje arheološke nalaze druge istraživačke kampanje Ivana Luke Garagnina provedene u Saloni 1805. godine i tiskano djelo *Marmora Tragurienisa* Ivana Josipa Pavlovića-Lučića, koje donosi natpise iz Garagninove zbirke (»Salonitanske stele iz Garagninove zbirke u Trogiru«, 369-389).

»Luj Matutinović i njegovi kartografski uzori« (391-418) rad je Mirele Slukan Altić u kojem analizira rukopisnu kartu južne Dalmacije i Boke kotorske koju je izradio Luj Matutinović (1765. – 1844.), časnik Napoleonove vojske u vrijeme francuske uprave u Dalmaciji. Autorica iznosi podatke o nastanku karte, analizira njezin sadržaj te istražuje

kartografske predloške kojima se Matutinović služio i moguću ulogu i namjenu karte. Karta dosada nije objavljena ni valorizirana.

Dosad nepoznate podatke o vremenu francuske uprave u Dalmaciji iz korespondencije Andrije Borellija Vranskog braći Dominiku i Ivanu Luki Garagninu donosi Ljerka Šimunović u članku »Andrija Borelli i nacrt zakona o desetini« (419-427). Poseban je naglasak na dosada nepoznatim detaljima o porezima koje je francuska vlada htjela uvesti u novosnovane Ilirske pokrajine.

Ivana Nina Unković bavi se problematikom djelovanja Pokrajinskog konservatorijalnog ureda za Dalmaciju nakon pada Habsburške Monarhije u prilogu »Angažman Pokrajinskog konservatorijalnog ureda u Splitu po pitanju otuđenih i oštećenih umjetnina iz pokrajine Dalmacije nakon Prvoga svjetskog rata (1919.-1923.)« (429-446). Na temelju arhivske građe Konzervatorskog ureda u Splitu, autorica nastoji ocrtati djelovanje ravnatelja ureda Frane Bulića i asistenta Ljube Karamana od 1919. do 1924. godine što se tiče povrata umjetnina iz inozemstva te sprječavanja talijanskih okupatora u uništavanju i otuđivanju artefakata.

Ana Biočić

Fažanski libar 6, Općina Fažana – Amforapress Pula, Fažana, 2013., 176 str.

U šestom svesku *Fažanskoga libra* objavljena su izlaganja održana na prošlogodišnjemu kolokviju »Fažana kroz stoljeća« u organizaciji Općine Fažana i pulskoga Amforapressa. Riječ je o izabranim radovima s različitim temama iz arheologije, povijesti, umjetnosti, etnologije, antropologije, gospodarstva i turizma kojima se nastoji ukazati na osobitosti fažanskoga i brijunskoga područja iz različitih povijesnih razdoblja.

Nakon uredničke napomene iz pera Mirka Uroševića (str. 4.), slijedi prilog prof. dr. sc. Vesne Girardi Jurkić (str. 7-23), u kojemu autorica na primjeru Brijunskih otoka i fažanskoga kraja od rimskoga do suvremenoga doba prati promidžbu kulturnoga identiteta toga kraja s bogatom višestoljetnom tradicijskom baštinom. Bečki industrijalac Paul Kupelwieser pretvorio je Brijunske otoke u značajno odmaralište austro-ugarske aristokracije, a kasnije i talijanske, osobito članova kraljevske obitelji Savoia. U vrijeme Josipa Broza Tita Brijuni postaju ljetnom predsjedničkom rezidencijom, a otoke posjećuju brojni strani državnici, posebice iz nesvrstanih zemalja. Provode se arheološka istraživanja i konzervatorsko-restauratorski zahvati, a spomenička se baština promovira organiziranjem kulturno-povijesnih izložaba u zemlji i inozemstvu. Od devedesetih godina prošloga stoljeća rezidencijski objekti na Brijunima postaju okupljalištem visokih dužnosnika i stranih izaslanika s ciljem promicanja svekolike baštine.

Dr. sc. Tamás Bezeczky (str. 25-41) na osnovi analize žigova na amforama iskopanima u Fažani tijekom građevinskih radova, kao i u brijunskim vilama, izdvojio je tri najznačajnija razdoblja u proizvodnji fažanske figline. Žigovi na amforama upućuju na činjenicu da su tri vile na Brijunima – u uvali Verige, na brežuljku Kolci i Kastrum – bile u vlasništvu obitelji Lekanija, u čijoj su se radionici proizvodile amfore tipa Dressel 6B za maslinovo